TERVEET TILAT 2028 -OHJELMAN LOPPUARVIOINTI

Keskeiset havainnot

Tarkastusvaliokunta
22.10.2025

owalgroup

ARVIOINNIN KOHDE JA TAVOITTEET

Terveet tilat 2028 oli toimenpideohjelma, jonka tavoitteena oli tervehdyttää julkiset rakennukset sekä tehostaa sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden hoitoa ja kuntoutusta. Ohjelmaa toteutettiin vuosina 2018–2024. Tavoitteiden saavuttamiseksi keskeinen keino oli ennakoivan ja ennaltaehkäisevän toimintavan edistäminen ja vakiinnuttaminen julkisessa kiinteistönpidossa

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osalta tavoitteena oli kehittää terveydenhoito- ja työsuojelualan osaamista sisäilmasta oireilevien tunnistamiseksi sekä hoidon ja kuntoutuksen kehittämiseksi.

Loppuarvioinnin tavoitteena oli:

1. **Tuottaa tietoa ohjelman toiminnan tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta ohjelman tavoitteiden edistämisessä**

2. **Tarjota ideoita ja suosituksia ohjelman sisältöön liittyvän toiminnan ja toimenpiteiden kehittämiseksi ja suuntaamiseksi ohjelman päättymisen jälkeen.**

TAVOITTEENASETTELU JA TOIMEENPANO

- **Ohjelman kohdentumista julkisiin rakennuksiin pidettiin onnistuneena valintana.** Tutkittua tietoa korostava asiantuntijoille suunnattu ohjelma soveltui hyvin tilanteeseen, jossa keskusteluilmapiiri sisäilmateemojen ympärillä oli kärjistynyt ohjelman käynnistyessä. Ennakoivaan kiinteistönpitoon kohdentuvaa ja terveyden edistämisen teemoilla täydennettyä kokonaisuutta pidettiin kattavana.
- **Ylihallituskautisen ohjelman lisäarvo tunnistettiin selvästi**, sillä asennemuutos ja toimintatapojen muutos vaativat aikaa.
- **Ohjelman organisoinnin arvioitiin kokonaisuutena tukeneen tavoitteiden saavuttamista.** Ohjelman sihteeristössä ovat olleet edustettuna toteuttajaministeriöt (YM, STM, OKM), ja yhteistyötä ministeriöiden välillä pidetään tämän ansiosta toimivana.

TOIMENPITEIDEN TOTEUTTAMINEN

- **Ohjelman toimenpidekokonaisuutta pidettiin toimivana, joskin selvityspainotteisena.** Ohjelmassa on tuotettu laajasti erilaisia selvityksiä, kartoituksia ja oppaita sekä viestitty näistä verkoston kautta ja muissa kanavissa. Ohjelman puitteissa laadittuja tuotoksia pidettiin pääsääntöisesti laadukkaina ja hyödyllisinä.
- **Merkittävä osa toimenpiteistä toteutettiin ministeriöissä hankintoina sihteeristön oman tehtävän ohessa.** Suhteellisen pienet ja ketterät selvitykset ja kartoitukset korostuivat ohjelman toimenpiteissä. Toimintatapa ja käytettävissä olleet resurssit eivät mahdollistaneet laajempien kehittämis-, kokeilu- tai tutkimushankkeiden toteuttamista. Kokonaisuutena ohjelman toimintaa pidettiin noin 7 miljoonan euron rahoitukseen suhteutettuna kustannustehokkaana.
- **Terveet tilat -toimintamalli on ohjelman keskeinen tuotos, ja siinä nivoutuvat ohjelman puitteissa tuotetut sisällöt hyödynnettävään muotoon.** Toimintamalli tukee kuntia ennakoivassa kiinteistönpidossa, ja sen tavoitteena on ratkaista ja erityisesti ennaltaehkäistä sisäilmahaasteita. Toimintamalli vaikuttaisi päätyneen monissa kunnissa käyttöön. Toisaalta merkittävä osa asiantuntijoista ei tuntenut arviointihetkellä toimintamallia tai ohjelman toimintaa vielä lainkaan

TULOKSET JA VAIKUTUKSET

- **Kaikkien ohjelman tavoitteena olleiden teemojen arvioidaan kehittyneen positiiviseen suuntaan ohjelmakaudella.**
  - Julkisten rakennusten kunnon arvioidaan parantuneen,
  - sisäilmasta oireilevien määrän vähentyneen ja
  - julkisten rakennusten kuntoa edistävien toimintamallien ja sisäilmasta oireilevien kohtaamisen toimintamallien käytön yleistyneen.

- **Ohjelmalla on todennäköisesti ollut osittainen merkitys tavoitteena olleiden teemojen etenemiseen, mutta myös toimintaympäristö on muuttunut ohjelmakaudella.** Koronapandemia, kuntien toimintatapojen kehittyminen ohjelman toimista riippumatta, palveluverkon karsimisesta johtuva huonokuntoisten kiinteistöjen vähentyminen ovat muita muutokseen vaikuttaneita tekijöitä. Sisäilmateemaan liittyvä keskustelu on rauhallisempaan verrattuna ohjelmakautta edeltävään aikaan.

TULOKSET JA VAIKUTUKSET TEEMOJEN ETENEMINEN

Miten arvioit ohjelman tavoitteena olleiden teemojen kehittymistä vuodesta 2018 tähän hetkeen? (n=149)

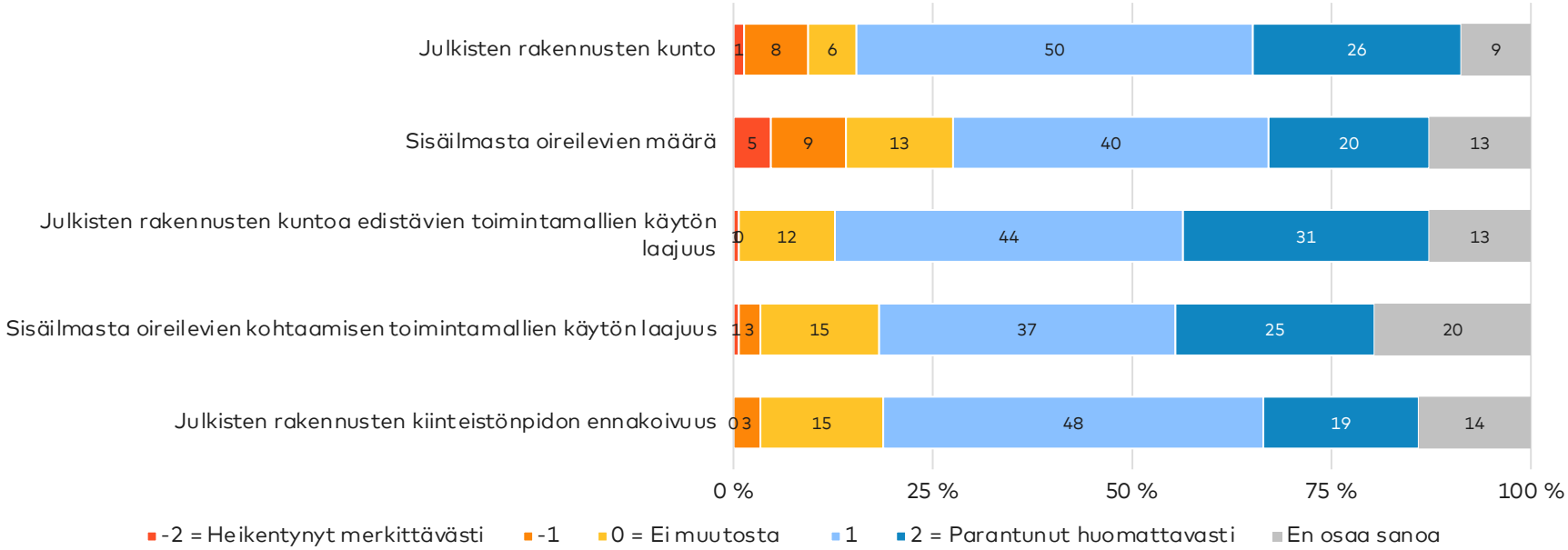

TULOKSET JA VAIKUTUKSET

- **Toisaalta kehitys kunnissa on ollut hyvin eritahtista, ja julkisten rakennusten kunnossa on edelleen suurta vaihtelua.** Vanhojen rakennusten ongelmat ovat osin edelleen vaikeita ja kalliita ratkaista etenkin silloin, jos ylläpitoa ei ole tehty oikein alusta lähtien.
- **Kuntien vaikea taloustilanne muodostaa jatkuvan haasteen tai esteen kehittämiselle ja uusien toimintatapojen käyttöönotolle kunnissa.** Kaikissa kunnissa toimintamallit eivät vielä ole vakiintuneet niin vahvasti osaksi toimintaa, että ne toteutuisivat myös tiukassa taloudellisessa tilanteessa. Vastaavasti merkittävä osa niistä asiantuntijoista, joiden ohjelman tuotoksia tulisi soveltaa, ei vielä lainkaan tunne sisältöjä.
- **Hyötyjen syntymisen taustalla ovat yksittäisiä tuotoksia useammin laajemmat tekijät, kuten moniammatillisen yhteistyön yleistyminen, asennemuutos tai ylipäätään ymmärryksen lisääntyminen.** Ministeriöiden ja hallinnonalojen välisen yhteistyön vahvistumista pidetään keskeisenä. Ennakoivaan kiinteistönpitoon ja sisäilmatilanteiden ratkaisemiseen liittyvät kysymykset ovat moniulotteisia, ja vaativat toimenpiteitä ja ymmärrystä hallinnonalojen rajat ylittäen.

TULEVAISUUDEN KEHITTÄMISTARPEET SISÄILMATEEMASSA

Toiveet jatkotoimenpiteistä kohdentuivat suurelta osin juuri niihin teemoihin, joita ohjelman puitteissa on jo kehitetty. Arvioinnin tuloksista voidaan johtaa näiden lisäksi kolme kehittämisteemaa, joihin tulevina vuosina tulisi erityisesti kiinnittää huomiota:

1. **Sisäilmateemojen esillä pitäminen jatkossakin.** Ohjelman päättymiseen sisältyy riski siitä, että sisäilmateemojen esilläpito ja niihin liittyvä osaaminen kunnissa vähenee, mikä voi johtaa positiivisen kehityksen pysähtymiseen kunnissa. Jatko-ohjelma nykyisten vastuutahojen toteuttamana on tyypillinen toive, ja poikkihallinnollisuutta pidetään tärkeänä periaatteena toteutuksessa.
2. **Tiedon saatavuuden turvaaminen:** a) Verkkosivuille kerätyn aineiston ja sen saatavuuden varmistaminen, b) kuntien ja muiden toimijoiden verkostomaisen yhteistyön tukeminen ja c) materiaalien käytettävyyden helpottaminen oppaita ja ohjeistuksia korostamalla.
3. **Sisäilmateemaan liittyvää viestintää tulisi kohdentaa myös päättäville tahoille**, viime kädessä kuntien valtuustoille. Resurssien kohdentaminen ennakoivaan työhön on haasteena monessa kunnassa.

owalgroup